İş sağlığı ve güvenliği eğitimi

İş sağlığı ve güvenliği yönünden yapılması gereken kontroller ve düzenlenecek belgeler

YENİ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu

ULUDAĞ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu

ofis akademi

ASYA AKADEMİ
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ EĞİTİM KURUMU

Amaç ve öğrenim hedefleri

Amaç

İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönünden yapılması gereken kontrolleri ve düzenlenmesi gereken belgeleri öğrenmek.

Öğrenim hedefleri

1. Yapılması gereken kontrolleri sıralar.
2. Hazırlanması gereken belge, kayıt ve bildirimleri açıklar.
3. İlgili mevzuat hakkında bilgi sahibi olur.

Mevzuat çerçevesi: dünden bugüne

Eski düzenleme	Bugün geçerli düzenleme
İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü (1974)	6331 sayılı İSG Kanunu (2012) ve ona bağlı yönetmelikler; Tüzük 2014'te yürürlükten kalktı.
Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği	İşyeri tehlike sınıfları: az tehlikeli, tehlikeli, çok tehlikeli (İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği)
İşyeri Sağlık Birimleri ve İşyeri Hekimlerinin Görevleri... Yönetmeliği; 50 ve üzeri çalışanda işyeri hekimi	İSG Hizmetleri Yönetmeliği; çalışan sayısından bağımsız olarak tüm işyerlerinde iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi, çok tehlikeli sınıfta 10 ve üzeri çalışanda diğer sağlık personeli
Parlayıcı, Patlayıcı, Tehlikeli ve Zararlı Maddelerle Çalışılan İşyerlerinde... Tüzük	Kimyasal Maddeler, Patlayıcı Ortamlar ve Acil Durumlar yönetmelikleri; Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik
Makine, tezgâh ve tesislerin kontrolü (Tüzük)	İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği, EK-III (son değişiklik 23.12.2025)
Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK), sağlık ocağı	Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), aile hekimliği ve hakem hastaneler

Bölüm 1

Sağlık gözetimi

İşe giriş ve periyodik muayeneler, özel risklere göre tetkikler

YENİ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ULUDAĞ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ofis akademi
ASYA AKADEMİ

İşe giriş ve periyodik sağlık muayeneleri

Temel kurallar

- Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıftaki işlerde, yapacağı işe uygun olduğunu belirten sağlık raporu olmadan kimse çalıştırılamaz (6331 md. 15).
- Muayeneler işe girişte, iş değişikliğinde, iş kazası veya meslek hastalığından sonra tekrarlayan işten uzaklaşmalarda istenmesi hâlinde ve düzenli aralıklarla yapılır.
- Raporlar işyeri hekimince verilir; az tehlikeli sınıfta yer alan ve 10'dan az çalışanı olan işyerlerinde kamu sağlık hizmet sunucuları ve aile hekimlerince de verilebilir.
- Rapora itiraz, Sağlık Bakanlığınca belirlenen hakem hastanelere yapılır.

Periyodik muayene aralıkları

Sınıf	En geç
Çok tehlikeli	**1 yıl**
Tehlikeli	**3 yıl**
Az tehlikeli	**5 yıl**
Genç çalışanlar (15–18 yaş)	**6 ay**

Aralığı işyeri hekimi, çalışanın maruziyetine ve sağlık durumuna göre kısaltabilir. Sağlık raporları gizlilik içinde kişisel sağlık dosyasında saklanır ve iş müfettişlerine gösterilir.

Özel risklere göre muayene ve tetkikler (1/2)

Maruziyet	Muayene ve tetkik	Mülga Tüzükteki periyot
Kurşun	Hazım şikâyetleri, diş etlerinde Burton çizgisi, el ve kol ekstansör güçsüzlüğü; idrarda koproporfirin, kanda hemoglobin, bazofilik noktalı eritrosit; kanda ve idrarda kurşun	3 ay
Cıva	Tükürük artışı, diş eti ülserasyonu, ellerde ve göz kapaklarında titreme; bulgu görülenler işten ayrılır, kontrol ve tedaviye alınır.	3 ay
Arsenik	İdrar, dışkı, kıl ve tırnaklarda arsenik tayini	6 ay
Beyaz fosfor	İşe giriş ve periyodik muayenelerde çene ve diş filmleri; çene nekrozu araştırılır.	Periyodik
Diğer kimyasallar	Kadmiyum, magnezyum, krom bileşikleri, berilyum alaşımları, benzen, anilin, nitro ve amin türevleri, halojenli hidrokarbonlar, karbon disülfür gibi maddelerle çalışmada ilgili organ ve sistemlere yönelik muayene	Periyodik

Bugün periyot ve tetkikler, risk değerlendirmesi ile Kimyasal Maddeler ve Kanserojen veya Mutajen Maddeler yönetmeliklerine göre işyeri hekimince belirlenir.

Özel risklere göre muayene ve tetkikler (2/2)

Maruziyet	Muayene ve tetkik
Tozlu ortam	İşe girişte genel muayene ve akciğer grafisi, solunum fonksiyon testi; solunum ve dolaşım sistemi, deri hastalığı ve göğüs yapısı bozukluğu olanlar bu işlere alınmaz.
Gürültü	İşe girişte ve periyodik olarak odyometri; maruziyeti en yüksek eylem değerini aşanlar işitme testine tabi tutulur (Gürültü Yönetmeliği).
Titreşim	Kemik, eklem, damar ve sinir sistemi muayenesi; hastalık veya arıza görülenler işten ayrılır.
Kızılötesi ışınlar	Göz muayenesi; görme durumu ve derecesi belirlenir.
Yeraltı, nemli, cereyanlı ve az ışıklı yerler	Romatizma ve göz hastalıkları yönünden muayene
Yüksek basınçlı ortam	İşe başladıktan 15 gün sonra uyum (adaptasyon) muayenesi ve periyodik muayeneler
İyonlaştırıcı radyasyon	Kişisel dozimetreyle alınan dozun ölçülmesi ve düzenli değerlendirilmesi
Biyolojik etkenler	Risk taşıyan işlerde tetanos, bruselloz ve hepatit B gibi aşılar; gıda işlerinde çalışanların portör muayeneleri

Bölüm 2

İSG hizmetleri ve temel dokümanlar

Görevlendirmeler, risk değerlendirmesi, acil durum, eğitim ve kurullar

YENİ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ULUDAĞ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ofis akademi
ASYA AKADEMİ

İSG profesyonellerinin görevlendirilmesi

Görevlendirme

- Tüm işyerlerinde iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi görevlendirilir; çok tehlikeli sınıfta 10 ve üzeri çalışanı olan işyerlerinde diğer sağlık personeli de görevlendirilir.
- İş güvenliği uzmanının sınıfı: çok tehlikeli işyerinde A, tehlikelide en az B, az tehlikelide en az C.
- Sözleşmeler İSG-KATİP üzerinden onaylanır.
- Hizmet, işyeri bünyesinden (İSGB) veya ortak sağlık ve güvenlik biriminden (OSGB) alınabilir.

Asgari çalışma süreleri (çalışan başına, ayda)

Sınıf	İş güvenliği uzmanı	İşyeri hekimi
Az tehlikeli	**10 dk**	**5 dk**
Tehlikeli	**20 dk**	**10 dk**
Çok tehlikeli	**40 dk**	**15 dk**

Tam zamanlı görevlendirme	İGU	Hekim
Az tehlikeli	**1.000+**	**2.000+**
Tehlikeli	**500+**	**1.000+**
Çok tehlikeli	**250+**	**750+**

Kaynak: İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği, md. 12.

Sağlık birimi ve İSG hizmetleriyle ilgili belgeler

Belgeler

- İş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi sözleşmeleri ve sertifikaları
- Diğer sağlık personelinin diploması ve belgesi
- **Onaylı defter:** İSG profesyonellerinin tespit ve önerileri yazılır; işveren bunları imzalayarak öğrenir.
- **Yıllık çalışma planı ve yıllık değerlendirme raporu**
- Kişisel sağlık dosyaları ve sağlık gözetimi kayıtları

İlk yardım ve içme suyu

- İlk Yardım Yönetmeliği'ne göre ilk yardım eğitimi almış ve belgeli çalışan görevlendirilir: az tehlikeli sınıfta her 20, tehlikelide her 15, çok tehlikelide her 10 çalışana bir.
- Ekip hâlinde işyeri dışında çalışılıyorsa her ekipte ilk yardımcı bulunmalıdır.
- İlk yardım belgesinin geçerliliği üç yıldır; süre bitiminde güncelleme eğitimi alınır.
- İçme ve kullanma suyunun tahlili belirli aralıklarla yaptırılır.

Risk değerlendirmesi, acil durum planı ve eğitim

Doküman	Çok tehlikeli	Tehlikeli	Az tehlikeli
Risk değerlendirmesinin yenilenmesi (en geç)	2 yıl	4 yıl	6 yıl
Acil durum planının yenilenmesi (en geç)	2 yıl	4 yıl	6 yıl
Acil durum destek elemanı (yangınla mücadele, arama-kurtarma-tahliye, ilk yardım)	Her 20 çalışana 1	Her 30 çalışana 1	Her 50 çalışana 1
Temel İSG eğitimi (en az süre ve tekrar)	16 saat · yılda bir	12 saat · 2 yılda bir	8 saat · 3 yılda bir

- Risk değerlendirmesi ve acil durum planı işyerinde önemli bir değişiklik olduğunda da süre beklenmeden yenilenir.
- Acil durum tatbikatları en az yılda bir yapılır ve kayıt altına alınır.
- Eğitim işe başlamadan önce verilir; eğitim belgeleri ve katılım kayıtları saklanır. Tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde mesleki eğitim belgesi, gerekli mesleklerde mesleki yeterlilik belgesi aranır.

İSG kurulu, çalışan temsilcisi ve kayıtlar

İSG kurulu

- 50 ve üzeri çalışanı olan ve altı aydan fazla süren sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde kurulur.
- Toplanma sıklığı: çok tehlikeli sınıfta ayda bir, tehlikelide iki ayda bir, az tehlikelide üç ayda bir
- Kararlar yazılı hâle getirilir ve saklanır.
- Kurul, işyerine uygun bir İSG iç yönetmelik taslağı hazırlar, işverenin onayına sunar ve uygulanmasını izler.

Çalışan temsilcisi

Çalışan sayısı	Temsilci
2–50	1
51–100	2
101–500	3
501–1.000	4
1.001–2.000	5
2.001 ve üzeri	6

Kaza ve hastalık kayıtları

- İş kazası, kazadan sonraki üç iş günü içinde SGK'ya bildirilir.
- Meslek hastalığı, öğrenildiği tarihten itibaren üç iş günü içinde bildirilir.
- İş kazaları, meslek hastalıkları ve ramak kala olaylar kayıt altına alınır, incelenir ve raporlanır; eski "istatistik fişi"nin yerini bu kayıtlar almıştır.

Bölüm 3

Yangın ve acil durum

Söndürücüler, tatbikatlar, ekipler ve uyarı levhaları

YENİ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ULUDAĞ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ofis akademi
ASYA AKADEMİ

Yangına karşı kontroller ve belgeler

Taşınabilir söndürücüler

- Her işyerinde yeterli sayıda ve uygun nitelikte söndürücü bulundurulur.
- Kontrol ve bakımları TS ISO 11602-2'ye göre yapılır; kontrol tarihleri cihaz üzerindeki etikette belirtilir.
- Kullanılan söndürücüler yeniden doldurulur.
- Bakımsız söndürücü güven duygusu yaratıp ihtiyaç anında çalışmadığı için zarar verir.

Eski asitli-sodyum bikarbonatlı söndürücüler kullanımdan kalkmıştır. Karbon tetraklorürlü söndürücüler zehirli oldukları için yasaktır; halonlu söndürücüler ozon tabakasını incelten maddeler mevzuatı gereği kullanım dışıdır.

Tatbikat, ekipler ve levhalar

- Acil durum tatbikatları en az yılda bir yapılır.
- Yangınla mücadele destek elemanları görevlendirilir ve eğitilir; hangi söndürücünün hangi yangında nasıl kullanılacağı uygulamalı gösterilir.
- Özel itfaiye teşkilatı bulunan işyerlerinde düzenli olarak gerçek koşullara yakın söndürme ve kurtarma tatbikatları yapılır.
- Parlayıcı ve patlayıcı maddelerin bulunduğu yerlerde açık ateş ve kıvılcım yasağını belirten levhalar asılır.

Tesisat kontrolleri

- Lastik olmayan yangın hortumları her kullanımdan sonra boşaltılıp kurutularak, lastik hortumlar en geç üç ayda bir kontrol edilir.
- Yangın motopompları en az altı ayda bir kontrol ettirilir, düzenli olarak çalıştırma deneyi yapılır.
- Yangın tesisatı Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik ve ilgili standartlara göre bakım ve kontrolden geçirilir.

Hortum ve motopomp periyotları mülga düzenlemelerden gelmektedir; iyi uygulama olarak sürdürülür.

Bölüm 4

Periyodik kontroller

Makine, tezgâh, tesis ve tesisatlar

YENİ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ULUDAĞ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ofis akademi
ASYA AKADEMİ

2025

İş ekipmanlarının periyodik kontrolleri (EK-III)

Grup	Örnekler	Azami süre*
Basınçlı ekipman	Buhar, kızgın su ve ısıtma kazanları; basınçlı hava ve gaz tankları; boyler; otoklav; LPG tankları; tehlikeli sıvı tankları	1 yıl; bazıları için özel süreler
Kaldırma ve iletme ekipmanı	Krenler, vinçler, forklift ve transpaletler, araç kaldırma liftleri, kaldırma tablaları, kablolu taşıma tesisatları	1 yıl
Tesisatlar	Elektrik tesisatı ve topraklama, yıldırımdan korunma, akümülatör, transformatör, jeneratör, katodik koruma	1 yıl
Tezgâhlar	Mekanik, hidrolik ve pnömatik presler; abkant pres; torna, freze, ağaç işleme tezgâhları; soğuk metal testereleri; taşlama makineleri	1 yıl
Raf ve kapılar	Endüstriyel raflar, endüstriyel kapılar	1 yıl
İş makineleri	Sondaj makineleri, dozerler, yükleyiciler, kazıcı yükleyiciler, hidrolik kazıcılar, damperli kamyonlar, greyderler	1 yıl

* Standartlarda daha kısa süre belirtilmemişse. Kontroller yetkili kişilerce, 23.12.2025 değişikliğinden sonra kontrolden en geç bir gün önce İSG-KATİP üzerinden onaylanan sözleşmeyle yapılır; raporlar sicil dosyasında saklanır. Asansörler, Asansör İşletme, Bakım ve Periyodik Kontrol Yönetmeliği'ne göre yılda bir kontrol edilir.

Diğer kontroller ve iyi uygulamalar

Kullanım öncesi ve sık kontroller

- Kaldırma makineleri her çalışmaya başlamadan önce operatörlerince; halat, zincir, sapan, kasnak, fren ve otomatik durdurucular yetkili kişilerce kontrol edilir.
- Basınçlı kaplardaki emniyet valfleri düzenli olarak denenir.
- Elektrikli el aletlerinde kullanımdan önce topraklama, motor kıvılcımı ve fiş-priz durumu kontrol edilir.
- Şerit testere ve bıçkı makinelerinin testere ve bağlantıları en az ayda bir kontrol edilir.
- Fırın ve ocakların bağlantıları ve cihazları ateşlemeden önce kontrol edilir.

Tesis ve yapı

- Havalandırma tesisatı düzenli temizlenir ve yetkili kişilerce çalışır durumda olduğu belgelenir.
- Basınçlı asit kapları boşaltılıp yıkandıktan ve kurulandıktan sonra kontrol edilir.
- Asetilen tüpleri dış muayene, dolgu malzemesi kontrolü, tartım ve basınç deneyinden geçirilir.
- Boru tesisatı periyodik kontrol edilir; aşınmış ve bozulmuş yerler değiştirilir.
- Taban ve asma kat döşemelerinin metrekare başına taşıyabileceği yük yetkili kişilerce belirlenir ve aşılmaz.

Kişisel koruyucular

- Kişisel koruyucular bakımlı tutulur; koruma özelliğinin sürdüğü kontrol edilir.
- Emniyet kemerlerinde kesik, perçin ve dikiş kusurları kontrol edilir.
- Zimmet ve eğitim kayıtları tutulur.

Bölüm 5

Belgeler, kayıtlar ve bildirimler

Ehliyetler, defterler, bildirimler, etiketler ve levhalar

YENİ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ULUDAĞ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ofis akademi
ASYA AKADEMİ

Belgeler ve ehliyetler

Mesleki belgeler

- **Kazan operatörü:** kazanlar bu konuda eğitim almış ve belgelendirilmiş kişilerce işletilir.
- **Ateşleyici:** patlayıcı maddeler yeterlilik belgesine sahip ateşleyicilerce kullanılır.
- **İş makinesi operatörü:** eğitimli ve belgeli operatörlerce kullanılır; mesleki yeterlilik belgesi zorunluluğu olan mesleklerde MYK belgesi aranır.
- **Ustalık ve usta öğreticilik belgesi:** 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'na göre verilir.

Sürücü belgeleri

- Trafiğe çıkacak iş makinelerini kullananlarda G sınıfı sürücü belgesi bulunmalıdır.
- Römorklu araç kullanacaklarda BE, C1E, CE, D1E veya DE gibi uygun sınıf aranır.

Diğer

- **Bonservis:** kişinin bir yerde çalıştığını gösterir; tek başına yeterlik veya operatör belgesi değildir.
- **İşe başlamadan önce İSG eğitimi:** işyerine ve işe uyum eğitimi belgelendirilir; çalışanların imzası kendi sorumluluk duygusunu da güçlendirir.

İşyerinde tutulması gereken defter ve kayıtlar

Defter veya kayıt	Açıklama
Onaylı defter	İş güvenliği uzmanı ve işyeri hekiminin tespit ve önerileri
İSG kurulu kararları ve iç yönetmelik	Kurul toplantı tutanakları; işverence onaylanan İSG iç yönetmeliği
Risk değerlendirmesi ve acil durum planı	Güncel dokümanlar, tatbikat kayıtları
Eğitim kayıtları	Katılım listeleri ve belgeler
İş kazası, meslek hastalığı ve ramak kala kayıtları	Bildirimler, inceleme raporları
Periyodik kontrol raporları	Ekipmanların sicil dosyaları
Sağlık ve güvenlik planı	Yapı işlerinde hazırlanır.
Teknik nezaretçi rapor defteri	Maden işyerlerinde teknik nezaretçinin denetim sonuçları ve önerileri
Patlayıcı madde kayıt defteri ve yönergesi	Depo giriş-çıkışları; taşıma, depolama, havalandırma, yangın ve patlamaya karşı önlemler
Açık işletme yönergesi	Taş ocaklarında kademe yüksekliği ve genişliği, şev açısı, lağım derinliği, patlayıcı miktarı, ateşleme ve makine güvenliği

Bildirimler: eski uygulama ve bugün

Eski uygulama	Bugün
İşyeri bildirimi	SGK'ya verilen işyeri bildirgesi Bakanlığa da yapılmış sayılır.
İş kazası bildirimi	Üç iş günü içinde SGK'ya
Kurma izni beyannamesi, işletme belgesi	Yürürlükten kalktı.
Ağır ve tehlikeli işlerde çalışanların kimlik bildirimi	Ağır ve tehlikeli işler kavramı tehlike sınıflarıyla değiştirildi.
Fazla çalışma izni	Bakanlık izni aranmaz; çalışanın yazılı onayı alınır, yıllık fazla çalışma en çok 270 saattir.
Gece postalarında kadın çalıştırma izni	İzin aranmaz; ilgili yönetmelikteki sağlık raporu ve çalışma koşulları uygulanır.
Emzirme odası ve çocuk bakım yurdu kayıtları	100–150 kadın çalışanda emzirme odası, 150'den fazla kadın çalışanda çocuk bakım yurdu kurulur.

Etiketler ve levhalar

- Asansör kabinlerinde azami yükü gösteren levha
- Vinçlerde, motorlu araçlarda ve römorklarda azami yük
- İlk yardım dolaplarının numarası ve içindeki malzeme listesi
- Motopomp ve söndürücülerin kontrol tarihleri
- Zımpara taşı tezgâhında gözlüksüz çalışma yasağı
- Basınçlı kaplar, kompresörler ve kazanlar üzerindeki etiket ve plakalar
- Tehlikeli kimyasalların ambalajlarında SEA Yönetmeliği'ne uygun etiketler ve güvenlik bilgi formları
- Basınçlı gaz tüplerinin etiketleri
- Karpit kaplarında "karpit kuru tutulacak" etiketi
- Asetilen jeneratörü üzerindeki etiket
- Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği'ne uygun yasaklayıcı, uyarı, emredici, acil durum ve yangın işaretleri

İlgili mevzuat

- 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
- İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği
- İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik
- İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği
- İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik
- Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik
- İlk Yardım Yönetmeliği
- İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği (değişiklik RG 23.12.2025)
- İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik
- Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik
- Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik
- Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği
- Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği
- Asansör İşletme, Bakım ve Periyodik Kontrol Yönetmeliği

İş sağlığı ve güvenliği eğitimi

Teşekkürler

YENİ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu

ULUDAĞ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu

ofis akademi

ASYA AKADEMİ
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ EĞİTİM KURUMU